

Religiooniõpetuse ainekava

1. ÜLDALUSED

1.1. Õppeaine põhjendus

- Religioon on olnud ja on kõigis ühiskondades inimeste elu ja kultuuri kujundajaid; inspiratsiooniallikas kirjandusele, kunstile ja muusikale. Ilma religioosse harituseeta on maailma kultuuripärandi mõistmine oluliselt raskendatud.
- Eluks pluralistlikus ühiskonnas ja maailmas, kus tuleb kokku puutuda erinevate religioonide ja maailmavaadete esindajatega, muutub järjest olulisemaks üksteisemõistmine, respekt, avatus, valmisolek dialoogiks ja koostööks, mis saab kujuneda (vaid) religioosse harituse kaudu.
- Kiiresti muutuv ja arenevas maailmas tõstatuvad ja aktualiseeruvad järjest teravamalt eetikaga seotud küsimused. RÕ oluliseks osaks on õpilaste kõlblise arengu suunamine arendades nendes vastutustundlikku eetilist elamisoskust, nii et nad mõistaksid oma tegusid ja nende tagajärgi nii indiviidi kui ka globaalsel tasandil.
- RÕ toetab õpilase maailmavaate kujunemist - inimese enesehinnangut, kuuluvust ja annab pidepunkte eluks. See on oluliseks jõuallikaks eluraskustega toime tulemiseks.

1.2. Ainekava ülesehitus

RÕ kontsentrilise ülesehitusega ainekava koosneb neljast põhikursusest ja valikkursustest, mis põhikursuste raames õpitut süvendavad ja laiendavad. Valikkursuste näidiskavad on kirjeldatud ainekava lõpus kooliastmete kaupa.

1.3. Õppeaine jaotumine kursusteks:

I kooliaste: Vanavanemate pärand (soovitavalt 2.klassis)

II kooliaste: Eetika (soovitavalt 5. klassis)

III kooliaste: Maailmareligioonid (soovitavalt 9. klassis)

Gümnaasium: Inimene ja religioon (soovitavalt 11.klassis)

Valikkursused:

I kooliaste: - Valitud Piiblilood ja eetika (1. ja 3. kl)

II kooliaste: - Piiblilood ja kultuur (4.kl)

- Eestimaa usuelu (6.kl)

III kooliaste: - Religioon ja kultuur või Kristlik kultuurilugu (7.kl)

- Üldised usuprobleemid ja eetika (8.kl)

Gümnaasium: - Ristiusk ja kirikulugu (10. kl)

1.4.Õpetamise üldeesmärgid ja põhimõtted

- (1) RÕ lähtub ÜRO inimõiguste ülddeklaratsioonis sõnastatud **usuvabaduse tunnistamise** põhimõttest ja ÜRO lapse õiguste konventsioonis sätestatud õigusest haridusele. Õpilasel on õigus saada haridust religiooni puudutavates küsimustes. Religioosne haritus on usuvabaduse tagamise olulisimaid eeltingimusi ühiskonnas. RÕ pole käsitletav ühegi kiriku, koguduse või usulise ühenduse kuulutustööna.
- (2) RÕ raames mõistetakse inimest eeskätt kui *Homo Spiritualist*, kelle vaimsed otsingud ja areng on väljenduse leidnud religiooni raames. Religioon tegeleb inimeste kõige sügavamate, eksistentsiaalsete küsimustega; on esile kutsunud ja suunanud mõtteid, tundeid ja tegusid, olnud rikkalikuks inspiratsiooniallikaks. Ilma religioosse haritusega on **maailma kultuuripärandi mõistmine** oluliselt raskendatud. RÕ kursus aitab tasakaalustada üldhariduse tervikut, muutes seda õpilase isiksuse arengu toetamise kaudu inimesekesksemaks ning rikastades erinevate maailma mõistmise viiside tutvustamise kaudu õpilaste maailmapilti.
- (3) Sajanditepikkune kuulumine **kristlikku kultuuriruumi** ja tänane religioosne maastik Eestis põhjendab selle religiooni suhteliselt suuremat osakaalu käesolevas ainekavas. Samas on kooli RÕ **mitte-konfessionaalne**, olemuselt **oikumeeniline** õppeaine.
- (4) Eluks **pluralistlikus ühiskonnas** ja maailmas, kus tuleb kokku puutuda erinevate religioonide ja maailmavaadete esindajatega, muutub järjest olulisemaks üksteisemõistmine, respekt, avatus, **valmisolek dialoogiks ja koostööks**, mis saab kujuneda vaid religioosse harituse kaudu.
- (5) RÕ oluliseks osaks on õpilaste **kõlbelise arengu suunamine** arendades nendes vastutustundlikku eetilist elamisoskust, nii et nad mõistaksid oma tegusid ja nende tagajärgi nii indiviidi kui ka globaalsemal tasandil.
- (6) RÕ on üldhariduskooli **riikliku õppekava orgaanilise osa**, mis toetab kogu kooli õppe- ja kasvatustööd.
- (7) RÕ õppematerjali tuleb seostada õpilaste varasemate teadmiste ja kogemustega; tähtis on seoste loomine õpilaste küsimuste ja probleemidega. Õpetaja võib kasutada kuni 20% oma ainekava mahust õpilaste poolt tõstatatud küsimustele.

1.5.Hindamise põhimõtted

RÕ-s hinnatakse õpitulemustes esitatud teadmisi ja oskusi.

Väärtushinnanguid ja suhtumisi ei hinnata.

Selgelt inimsusevastaseid seisukohti väljendav töö võib õpetaja jätta hindamata.

2. Õppe-eesmärgid

2.1. Põhikooli RÕ-ga taotletakse, et õpilane:

- saab aru, et inimeste tõekspidamised on erinevad ja oskab käituda seda arvestades;
- suhtub lugupidavalt usulistesse tõekspidamistesse;
- saab aru, kuidas religioon ilmneb inimeste elus;
- tunneb ja oskab kirjeldada suuremate maailmareligioonide põhijooni;
- saab aru kultuuri ja religiooni vahelistest seostest;
- tunneb olulisemaid piiblitlugusid ja tähtsamaid tegelasi;
- teab, millised religioonid on Eestis esindatud;
- saab aru ja oskab hinnata traditsioonide tähtsust ja tähendust;
- peab oluliseks vaimseid väärtusi;
- tunneb, väärtustab ja järgib üldinimlikke moraalinorme;
- on suuteline tegema teadlikke elu kujundavaid valikuid;

2.2. Gümnaasiumi RÕ-ga taotletakse, et õpilane:

- arendaks analüüsi ja kriitilise mõtlemise oskust religioosetes ja maailmavaatelistes küsimustes;
- hakkab mõistma tähtsamate teoloogiliste probleemide olemust;
- areneb avatud mõtlemisviisi ja koostöövalmiduse suunas;
- suudab teha teadlikke maailmavaatelisi valikuid;
- mõistab inimeseks olemise ainulaadsust ja vastutust;
- oskab näha ja analüüsida ühiskonnas ette tulevate probleemide religioosseid aspekte;
- areneks tervikliku inimese- ja maailmamõistmise suunas.

I KOOLIASTE

I.1. Õppetegevused

I kooliastme teemade valikul on lähtunud sellest, et algul on rõhuasetus lapse isikul, enesekontseptsiooni kujunemise toetamisel, turvatunde loomisel ja kõlbelisel kasvatusel, aidates kaasa lapse sisseelamisele koolisüsteemi. Teemadering laieneb ning käsitletakse lugusid, mis aitaksid kaasa sotsiaalsete pädevuste kujunemisele. Toetada tuleb ka lapse enesetunnetuse arengut, emotsioonide mõistmist ja oskust neid suunata. Kultuurilise järjepidevuse ja traditsioonide tundmaõppimiseks käsitletakse aastaringi keskseid religioosse taustaga pühi ja nende tähistamise tavasid.

Tundides pööratakse tähelepanu sellele, et õpilased õpiksid end väljendama, julgeksid esitada küsimusi, õpiksid vastuseid põhjendama, järeldusi tegema ning respektierima erinevaid seisukohti. Õppetegevus on võimalikult interaktiivne.

Metoodilistest võtetest kasutatakse õpetaja jutustust, vestlust, mis aitab materjali seostada õpilase kogemustega ning õpilastele eakohaseid probleemülesandeid. Arendatakse lugemis-, kirjutamis-, tekstimõistmisoskust. Tähelepanu pööratakse ka kuulamis-, vaatlemis- ja keskendumisoskuste kujundamisele. Tundides kasutatakse ka käelist tegevust, liikumismänge, laulmist ja muusikakuulamist. Oluline koht on loovust arendavatel meetoditel (nt rollimängud, loov kirjutamine). Koduloolise materjali lülitamiseks õppetöösse on soovitatav korraldada õppekäike.

I.2. Õppesisu

VANAVANEMATE PÄRAND

ELU AINULAADSUS JA PÜHADUS

- Maailma meie ümber. Kõigi asjade algus - Loomislood. Loodushoid.
- Inimese ainulaadsus ja elu pühadus.
- Erinevad inimesed minu ümber. Üksteisemõistmine ja lugupidamine.
- Ligimesearmastus.

PÜHAD JA TRADITSIOONID

- Lõikustänupüha
- Hingedeaeg
- Jõulud
- Ülestõusmispühad, pühapäev
- Jaanipäev
- Sünnipäevad, peretraditsioonid, pühade tähistamine pereringis.

VALITUD LUGUSID UUEST TESTAMENDIST

- Erilised raamatud. Piibel.
- Jõululugu
- Jeesus õnnistab lapsi
- Hea Karjane
- Halastaja samaarlane
- Sakkeus
- Suure Nädala sündmused. Ülestõusmispühad

EETIKA JA VÄÄRTUSKASVATUS

- Reeglite ja seaduste mõte ja tähtsus. Südametunnistus. Usu mõju inimese elule.
- Julgus jääda iseendaks. Eneseväarikus.
- Lubadused ja nende täitmine. Sõnapidamine.
- Tõde ja vale
- Andekspalumine ja andeksandmine
- Rikkus ja vaesus
- Töökus ja laiskus. Kohusetunne. Vastutustunne
- Rõõm ja mure. Usaldus ja lootus. Hirm ja turvalisus
- Tänulikkus ja virisemine

I.3. Õpitulemused

Õpilane:

- mõistab, et inimesed, nende arvamused ja soovid on erinevad;
- oskab käituda kaaslas arvestavalt;
- oskab nimetada käsitletud pühi ja teab nende tausta ning tähistamise traditsioone,
- tunneb käsitletud piiblilugusid;
- saab aru, et elu on väärtus;
- teab, mis tähtsus on reeglitel ja seadustel;
- peab kinni kokkulepitud reeglitest, on valmis koostööks;
- teab, mis on ausus, õiglus, kohusetunne, vastutustunne, sõnapidamine, usaldus, tänulikkus, andekspalumine ja andeksandmine;
- oskab anda hinnangut oma tegevusele;
- oskab kirjeldada oma emotsioone;
- mõistab oma õigust jääda iseendaks.

II KOOLIASTE

II.1. Õppetegevus

Õppetegevuste keskseks põhimõtteks on aktiiv- ja probleemõppe põhimõtete rakendamine. I kooliastme õppetegevustele lisanduvad arutelud, enam pööratakse tähelepanu küsimuste esitamise oskuse arendamisele, hinnangute andmisele ja nende põhjendamisele. Häid võimalusi väärtuskasvatuseks pakub narratiivsete meetodite kasutamine. Probleemülesannete, rollimängude ja moraalsete dilemmade analüüsiga arendatakse koostööoskusi, kuulamisoskust ja teistega arvestamist. Õpilaste kõlblise arengu toetamine nõuab õpetajalt tundlikkust, tähelepanelikkust ja taktitunnet.

Eetika teemade raames tutvustatakse õpilasi klassikaliste kardinaalvoorustega, avatakse nende sisu õpilastele arusaadavas vormis ja innustatakse õpilasi end arendama. Sellekohane õpetus ei tohiks muutuda formaalseks moraliseerimiseks. Ainesisusse võib põimida hukutavaks peetud väärkäitumise ja –hoiakute käsitluse.

II.2. Õppesisu EETIKA

EETIKA ALUSED

- Erinevad vastused küsimusele, mis on õige ja hea. Kuldne reegel.
- Voorused: õiglus, vaprus, enesedistsipliin (möödukus), (elu)tarkus ning usk, lootus ja armastus.
- Erinevad reeglid ja seadused (näit.: Liikluseeskirjad, loodusseadused, ÜRO inimõiguste deklaratsioon ja lapse õiguse konventsioon). Kirjutatud ja kirjutamata seadused.
- Kümme käsku – kas universaalsed elamise seadused?

MINA JA TEISED INIMESED

- Vanemate ja laste suhted. Suhted eri põlvkondade vahel.
- Sallivus ja tolerants – suhtumine teistsuguste vaadetega inimestesse, teistesse usunditesse.
- Tähelepanelikkus ja hoolivus nõrgemate suhtes.
- Iseendaks jäämise raskused. Üksi ja eraldi.
- Andekspalumine ja andestamine.

EETIKA KESKSEID KÜSIMUSI

- Autoriteetidid ja ülimald väärtused. Vanemad, sõbrad, iidolid, Jumal.
- Sõna jõud, töötused, vanded, sõnapidamine, mõtlematu kõnepruuk.
- Ausus, tõepärasus, tõerääkimine. Valetamine. Mahavaikimine. Silmakirjalikkus
- Töö ja kohustused. Töö mõte. Kohusetunne. Rikkus, vaesus. Solidaarsus. Kadedus. Vargus.
- Perekond. Suhted poisi ja tüdruku vahel.
- Inimelu pühadus.
- Sõda ja rahu. Vaenlase armastamisest.
- Hinnangute andmisest.

II.3. Õpitulemused II kooliastmes

Õpilane

- teab eetika kuldset reeglit;
- teab kardinaalvoorusi ja oskab neid lahti mõtestada;
- teab kümmet käsku ja oskab seletada nende tähendust;
- oskab teistega arvestada ja oma käitumist hinnata;
- oskab ennast väärtustada;
- oskab põhjendada üldinimlike moraalinormide järgimise tähtsust;
- austab ja järgib üldinimlikke kõlbelisi väärtusi ja moraalinorme.

III KOOLIASTE

III.1. Õppetegevus

Kolmandal kooliastmel lisanduvad varem kirjeldatud õppetegevustele, mida eakohastatult sobib kasutada ka vanemate õpilastega, mitmed uued võimalused, nagu valikuline tutvumine religioossete alustekstidega ja religioosse teksti eripära analüüs, mis on suunatud religioosse keele eripära taipamisele ja metafoorse keele mõistmise arendamisele. Erinevate religioonidega tutvumise kaudu õpitakse eri kultuure võrdlema ning nägema religiooni ja kultuuri vahelisi seoseid. Oluline on siinjuures avatud ja lugupidava hoiaku kujundamine erinevatesse kultuuridesse. Projektõppe võimalused, lühireferaatide koostamine, teabe hankimine teatmeteostest ja internetist ning leitud materjalide kriitiline hindamine arendab iseseisva õppimise oskust. Selleks aitavad kaasa. Tähelepanu tuleb pöörata õpilaste arutlusoskuse arendamisele, tähtis on, et õpilane õpiks oma seisukohti põhjendama.

III.2. Õppesisu MAAILMARELIGIONID

SISSEJUHATAVAD PROBLEEMID

- Millesse inimesed usuvad ja kuidas usk avaldub inimeste elus?
- Mis on religioon? Usundite mitmekesisus. Ülevaade religioonide levikust maailmas (levikugeograafia ja statistika). Miks on vaja usundeid tunda?
- Erinevad võimalused maailma seletamiseks. Religioon ja teadus. Usk ja ebausku.
- Religioonide omavahelised suhted.

TUTVUMINE ERINEVATE RELIGIOONIDEGA

Lähemaks tundmaõppimiseks valitakse vähemalt 1 loodususund, 2 polüteistlikku usundit ja 2 monoteistlikku usundit. Erinevaid religioone tutvustatakse läbi järgmiste aspektide:

- Sümbolid
- Rajajad (ja mõned kesksed tegelased)
- Pühad tekstid ja raamatud

- Maailma alguslood eri religioonides, Inimese suhe loodusega.
- Inimene eri religioonides:
 - inimese elukaar ja sellega seotud rituaalid (sünd, täiskasvanuks saamine, surm)
 - ettekujutus surmajärgsest
 - inimesekäsitus, mida inimeses hinnatakse, inimsuhted, armastus
 - eksistentsiaalsed küsimused; kannatus, elu mõte
 - olulisemad pühad, rituaalid, palve
 - igapäevane usuelu
- Pühad paigad
 - jumalateenistus
- Eetika

III.3. Õpitulemused

Õpilane:

- oskab tuua näiteid religiooni ilmumise kohta inimeste elus;
- tunneb religioosse keele eripära;
- teab suuremaid maailmareligioone ja nende levikut tänapäeva maailmas;
- oskab iseloomustada käsitletud religioone õppesisus esitatud aspektide kaudu;
- oskab analüüsida religioosete konfliktide põhjust.

GÜMNAASIUM

IV.1. Õppetegevus

Gümnaasiumi religiooniõpetuses on kesksel kohal kriitilise mõtlemise, analüüsi ja argumenteerimisoskuse arendamine. Oluline on õppematerjali näitlikustamine ja seostamine igapäevaeluga. Vestluste, arutelude ja diskussioonide kaudu õpitakse probleeme püstitama, küsimusi ja oma seisukohti sõnastama ning põhjendama. Samas tuleb õpilastel harjuda mõttega, et sageli ei ole arutluse tulemuseks mitte probleemi lahendus vaid sügavam mõistmine.

Omal kohal on töö religioosete tekstidega, mille käigus omandatakse esmased oskused niisuguste tekstide analüüsiks.

Iseseisva õppimisoskuse arendamiseks sobib iseseisev info hankimine ja selle kriitiliselt hindamine. Mitmeid võimalusi pakub projektõppe rakendamine. Referaatide koostamine ja ettekandmine aitab kujundada esmaseid uurimistöö kogemusi ja esinemisoskust. Kirjalikku eneseväljendusoskust aitab arendada essee kirjutamine. Üks referaat või esse peaks kindlasti kursuse õppeülesannete hulka kuuluma.

Oma koht õppetegevuste on ka loovatel meetoditel – draamal, kunstilisel eneseväljendusel, muusikal.

IV.2. Õppesisu INIMENE JA RELIGIOON

- Usuline kogemus ja selle mitmekesisus. Miks inimesed usuvad? Erinevad spiritualiteetidid.
- Inimese religioosne areng
- Maailmapilt ja maailmavaade. Maailmapildi muutumine ajas. Religioosne ja mittereligioosne maailmapilt. Teadus ja religioon.
- Erinevad jumalakäsitlused
- Erinevad inimesekäsitlused. Inimese elu eesmärk. Õnn. Kannatus. Patt.
- Loomulik ja üleloomulik. Ettemääratus ja juhus.
- Loomine ja evolutsioon. Inimene ja loodus. Religioon ja tehnoloogia.
- Religioon ja poliitika. Inimõigused. Usu- ja südametunnistuse vabadus. Religioon ja Euroopa Liit.
- Religioon ja majandus. Religioon ja meedia.
- Religioon ja kultuur.
- Suhted eri religioonide vahel. Ühised ülesanded, koostöövõimalused. Usulised konfliktid.
- Arvamuste paljusus ja tõde.
- Religioon tänapäeva maailmas. Sekulariseerumine. Religiooni privatiseerumine. Pseudo-religioossed nähtused.

IV.3. Õpitulemused

Õpilane:

- valdab religiooniga seotud terminoloogiat ainesisu ulatuses;
- suudab analüüsida jõukohaseid religioosseid tekste;
- suudab arutleda religioossete probleemide üle;
- oskab oma maailmavaatelisi seisukohti selgitada, kriitiliselt hinnata ja argumenteerida;
- oskab näha religiooni ja kultuuri seoseid ja religiooni rolli inimese ning ühiskonna elus.